

JAK POWSTAŁ RANKING

Uwagi metodologiczne

Szesnasta edycja rankingu najlepszych gospodarstw rolniczych i rybackich stanowi zmodyfikowaną wersję z roku 2009. Znowu jednak zaprezentowano dwa rankingi główne: dla przedsiębiorstw rolniczych i oddzielny dla gospodarstw rybackich. Jednakże ze zbioru wskaźników częściowych usunięto wskaźnik zrównoważenia środowiskowego, gdyż nie spotkał się on z uznaniem przedsiębiorców rolnych. W jego miejsce wprowadzono wskaźnik generowania gotówki operacyjnej, by zachęcić uczestników rankingu do dbania o pomnażanie środków pieniężnych, które są najlepszym zabezpieczeniem powodzenia w trudnych czasach. W celu zapewnienia pełnej porównywalności gospodarstw część wskaźników częściowych została skorygowana o zyski lub straty ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych. Zrobiono tak, gdyż tego typu zyski i straty nie są zdarzeniami normalnymi, a więc w sposób niezamierzony mogą sztucznie poprawiać lub pogarszać pozycję gospodarstwa w danym roku.

Miara syntetyczna, która w ostateczności określała miejsce przedsiębiorstwa w rankingu głównym i podrankingach, powstała z czterech wskaźników częściowych: rentowności sprzedaży, tworzenia wartości dla właścicieli, wartości dodanej i generowania gotówki operacyjnej. Wyższa pozycja przedsiębiorstwa w każdym wskaźniku częściowym automatycznie przekładała się na wyższe jego ostateczne miejsce w rankingu głównym oraz podrankingach.

Tak jak w latach poprzednich, również w tegorocznej edycji rankingu informacje źródłowe zebrano za pomocą specjalnie przygotowanej ankiety, wysyłanej pocztą lub niekiedy również elektronicznie. Ankieta była wprawdzie w maksymalnym stopniu dostosowana do sporządzanych przez przedsiębiorstwa sprawozdań GUS, ale i tak pojawiła się duża niejednorodność podawania informacji, głównie o należnych za 2009 rok dopłatach bezpośrednich i innych formach wsparcia budżetowego. Ujednolicenie sposobu zapisu danych wymagało bardzo dużego nakładu pracy zespołu przygotowującego ranking. W zamian otrzymano natomiast bardzo solidnie zweryfikowaną i porównywalną bazę danych. Wyłączono z niej jednak gospodarstwa z ujemnym kapitałem (funduszem) własnym, gdyż takie obiekty w istocie należałoby zlikwidować, a tymczasem interesowały nas jednostki kontynuujące działalność.

Poza dwoma rankingami głównymi zestawiono jeszcze sześć podrankingów, wg: form prawnowłasnościowych przedsiębiorstw; ukierunkowania produkcji (roślinna, zwierzęca lub mieszana albo inna – w tym „I”, tj. nierolnicza); przychodów ogółem; na najślabszych glebach;

województw. Z wyjątkiem ostatniego w każdym z podrankingów znalazło się po dziesięć przedsiębiorstw. Ostatnim podrankingiem jest ten, w którym prezentuje się dziesięć najlepszych gospodarstw, ale uczestniczących nieprzerwanie w rankingu w trzech ostatnich latach, tj. 2007, 2008 i 2009. W tym podrankingu o miejscu decydowała suma uzyskanych miar syntetycznych w podanym trzyleciu w rankingu głównym. Im była ona większa, tym gospodarstwo znajdowało się wyżej. W podrankingu wojewódzkim pokazano jedynie te przedsiębiorstwa, które zgodziły się ujawnić swoją nazwę w edycji za rok 2009.

WYJAŚNIENIA I DEFINICJE

Poz. 2009 (kol. 1) – pozycja gospodarstwa w roku 2009 ustalona na podstawie miary syntetycznej.

Poz. 2008 (kol. 2) – miejsce gospodarstwa w rankingu za 2008 r., także w oparciu o miarę syntetyczną.

Nazwa przedsiębiorstwa (kol. 3) – skrócona nazwa przedsiębiorstwa wraz z jego siedzibą i skróconą nazwą województwa.

Forma zagospodarowania mienia (kol. 4) – określona została na podstawie stosunku prawnego, który reguluje użytkowanie majątku Skarbu Państwa. Zgodnie z tym wyróżniono: jednoosobowe spółki agencji (**JSA**), dzierżawy przez spółki pracownicze (**DSP**), dzierżawy przez osoby fizyczne (**DOF**), dzierżawy pozostałe (**DP**), przedsiębiorstwa zakupione od agencji (**PZa**) oraz przedsiębiorstwa mieszane (**PM**), tj. takie, w których część dzierżawionej ziemi już wykupiono, oraz rolnicze spółdzielnie produkcyjne (**RSP**) i pozostałe jednostki (**PJ**).

Ukierunkowanie produkcji (kol. 5) – określone zostało samodzielnie przez uczestników rankingu na podstawie przeważającego udziału sprzedaży określonych rodzajów produktów w sprzedaży ogółem. Wyróżniono cztery typy ukierunkowania: I – inne niż produkcja rolnicza; M – mieszane, a więc mniej więcej równowaga produkcji roślinnej i zwierzęcej; R – roślinne, tzn. przewaga produkcji roślinnej nad zwierzęcą; Z – zwierzęce, tj. dominacja produkcji zwierzęcej nad roślinną.

Wskaźnik rentowności sprzedaży (kol. 6) – iloraz wyniku na sprzedaży do sumy przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. W kosztach działalności operacyjnej uwzględniono również opłatę pracy członków RSP.

Wskaźnik rentowności działalności gospodarczej (kol. 8) – stosunek wyniku finansowego uzyskanego z działalności gospodarczej, pomniejszonego o zysk ze zbycia aktywów niefinansowych lub powiększonego o stratę z tego samego tytułu, do sumy przychodów ze sprzedaży i zrównanych z nimi, pozostałych przychodów operacyjnych (pomniejszonych jednak o zysk ze zbycia aktywów niefinansowych) i przychodów finansowych. Suma powyższa jest zgodna z wartością znajdującą się w kol 25.

Wskaźnik rentowności aktywów ogółem (kol. 10) – stosunek wyniku finansowego netto, skorygowanego o zysk (-) lub stratę (+) ze zbycia aktywów niefinansowych, i wartości aktywów bilansowych na koniec 2009 r.

Wskaźnik rentowności kapitału własnego (kol. 12) – stosunek wyniku finansowego netto, skorygowanego o zysk (-) lub stratę (+) ze zbycia aktywów niefinansowych, do stanu kapitału własnego na koniec 2009 r.

Indeks tworzenia wartości (kol. 14) – to iloraz rentowności kapitału własnego z kol. 12 oraz kosztu kapitału własnego. Ten ostatni ustalono jako sumę rentowności aktywów bez ryzyka oraz premii za ryzyko finansowe. Jako aktywa bez ryzyka przyjęto średnie oprocentowanie lokat bankowych złożonych na okres do dwóch lat włącznie w 2009 r. Wyniosło ono 4,32% w stosunku rocznym i było jednakowe dla wszystkich gospodarstw. Premię za ryzyko określono z kolei jako iloczyn różnicy między ww. rentownością lokat bankowych (4,32%) a oprocentowaniem długu każdego gospodarstwa (stosunek zapłaconych odsetek w 2009 r. do sumy zobowiązań długo- i krótkoterminowych na koniec 2009 r.) i stopnia zadłużenia kapitału własnego (ww. sumę zobowiązań długo- i krótkoterminowych podzielono przez wartość kapitału własnego na koniec 2009 r.). Tylko indeks wyższy od jedności świadczy o powiększaniu wartości gospodarstwa dla jego właścicieli.

Wskaźnik wartości dodanej (kol. 16) – stosunek wartości dodanej do przychodów ogółem. Wartość dodaną określono przez zsumowanie jej składników: wyniku finansowego netto – skorygowanego o zysk lub stratę ze zbycia aktywów niefinansowych – amortyzacji, podatku rolnego i innych podatków oraz opłat obciążających koszty, czynszu dzierżawnego, obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego, kosztów kapitału obcego (odsetki) oraz kosztów wynagrodzeń wraz ze świadczeniami. Przychody ogółem przyjęto z kol. 25.

Wskaźnik generowania gotówki operacyjnej (kol. 18) – stosunek nadwyżki operacyjnej netto do sumy przychodów ze sprzedaży i zrównanych z nimi, pozostałych przychodów operacyjnych (pomniejszonych o zysk ze zbycia aktywów niefinansowych) i zysków nadzwyczajnych. Nadwyżka operacyjna powstała przez odjęcie od wpływów z działalności operacyjnej wydatków na nią poniesionych. Z kolei wpływy policzono jako sumę przychodów ze sprzedaży i zrównanych z nimi, pozostałych przychodów operacyjnych (pomniejszonych o zyski ze zbycia aktywów niefinansowych) i zysków nadzwyczajnych. Wydatki natomiast uzyskano przez dodanie do kosztów działalności operacyjnej, (pomniejszonych jednak o amortyzację) pozostałych kosztów operacyjnych (ale z wyłączeniem straty ze zbycia aktywów niefinansowych), strat nadzwyczajnych i obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego.

Pokrycie aktywów kapitałem własnym (kol. 20) – stosunek kapitału własnego do aktywów bilansowych na koniec 2009 r.

Wskaźnik płynności bieżący (kol. 21) – stosunek aktywów obrotowych, pomniejszonych o krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe, do zobowiązań krótkoterminowych na koniec 2009 r.

Wskaźnik płynności szybki (kol. 22) – stosunek aktywów obrotowych, pomniejszonych o zapasy i krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe, do zobowiązań krótkoterminowych na koniec 2009 r.

Pokrycie zobowiązań nadwyżką finansową (kol. 23) – stosunek sumy wyniku finansowego netto, pomniejszonego o zysk lub powiększonego o stratę ze zbycia aktywów niefinansowych, i amortyzacji do całości zobowiązań przedsiębiorstwa (jednak bez rezerw na zobowiązania). Wyższa wartość wskaźnika informuje o korzystniejszym położeniu w zakresie wypłacalności.

Przychody ogółem (kol. 25) – suma przychodów ze sprzedaży produktów i zrównanych z nimi, pozostałych przychodów operacyjnych (pomniejszonych o zysk ze zbycia aktywów niefinansowych) i przychodów finansowych.

Zatrudnienie przeciętne w roku (kol. 28) – przeciętna liczba osób zatrudnionych w 2009 r., ustalona zgodnie z zasadami sprawozdawczości GUS (sprawozdanie Z-06).

Powierzchnia użytków rolnych (kol. 29) – obszar gruntów przeznaczonych do działalności rolniczej. Obejmuje on grunty orne, trwale użytki zielone i plantacje trwałe.

Wskaźnik bonitacji gleb (kol. 30) – syntetyczna miara jakości użytków rolnych obliczona jako stosunek powierzchni przeliczeniowej do fizycznej powierzchni tych użytków. Wskaźnik ten ustalono na podstawie „Deklaracji w sprawie podatku rolnego” oraz informacji dodatkowych o użytkach V i VI klasy.

Wody użytkowane (kol. 29 w gospodarstwach rybackich) – suma wód użytkowanych ogółem pod jeziorami i stawami.

OBJAŚNIENIE SYMBOLI

- - zjawisko nie występuje lub nie ma treści merytorycznej;
- ln - liczba niemianowana;
- x - brak zgody na podanie nazwy przedsiębiorstwa.

Ranking przygotował zespół pracowników Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB w składzie:

MGR MARCIN ADAMSKI, EWA GAC, MGR ADAM KAGAN, PROF. DR HAB. ANDRZEJ KOWALSKI, PROF. DR HAB. JACEK KULAWIK, DR DARIUSZ OSUCH, DR JOANNA PAWŁOWSKA-TYSZKO, MGR JOANNA SMOLIK, DR BARBARA WIELICZKO, MGR INŻ. MARIA ZDZIEBORSKA.

Zespołem kierował **prof. dr hab. J. Kulawik**.

